

Obchodní smlouvy a duševní vlastnictví

Autor textu : Jiří Loula

Duševní vlastnictví je široký pojem zahrnující mnoho oblastí, zejména pak právo autorské, nebo práva průmyslová. Je jím spravována forma, ve které jsou zaručeny konkrétní práva pro člověka, který vlastní činností vytváří hodnotu (1), která ze své podstaty jemu patří a aby nedocházelo k újmě na vlastnictví dotyčného člověka, je logickým výdobytkem vyspělé kultury, určitým způsobem takového člověka chránit. Jelikož je vlastnictví, jakožto majetek, v dnešní době zejména předmětem obchodní činnosti, neboli předmětem směny, je v podstatě smyslem zákona stanovit rámeček, ve kterém se tato směna odehrává a definovat co lze za předmět směny vlastně považovat a co nikoli. Druhým tématem, který bych tímto textem uvedl do vzájemného kontextu, je v současné době projednáváná smlouva o volném obchodu, mezi Evropskou unií a Spojenými státy americkými. Smlouva nese název TTIP (2) a je bilaterální, tudíž dvoustranná. Jednání si dává za cíl stanovit pravidla pro mezikontinentální obchod a odstranit překážky bránící obchodu. Nebudu se v tomto textu zabývat celkovým smyslem a důsledky, převážně proto, že jednání jsou netransparentní a kusé informace proniklé na veřejnost jsou zavádějící a tendenční. Co mne na této smlouvě zajímá, zejména vychází z rozdílnosti pojetí práva na obou stranách a v momentě kdy nastane zásadní rozpor v přístupu k duševnímu právu, jaký bude mít dopad na jednání a jaké řešení ať už v případě ústupků nebo kompromisů bude mít pro konkrétního člověka. Jelikož zákon není dogma, může odlišná interpretace zákona vést k soudním sporům a proto je snaha, ve chvíli kdy se jedná o vztah dvou stran, případně zástupců dvou stran, o vymezení jasných a konkrétních pravidel formou smlouvy. To ovšem a zároveň znamená i možnost jak případně určit pravidla pro situace, kdy jedna ze stran vlivem okolností, může dojít svým záměrem na hranu zákona a její překročení by bylo nepříjemné svými souvislostmi (sankce a jiné dopady). Použiji-li příhodnější termín, vzniknou okolnosti bránící v obchodním záměru. Zde může být duševní vlastnictví vnímáno nejen jako předmět směny, nýbrž také jako překážka bránící směně.

Přestože mají obě strany řešení ohledně duševního práva na vysoké úrovni, existují rozdíly v pojetí a přístupu. V Evropském pojetí práva platí strategie předběžné opatrnosti, což v podstatě vytváří jakousi jistotu, že stav věcí je daný i bez přičinění. Jinými slovy by se dalo říct, že autor (3) je chráněn ještě před tím, než dílo použije k obchodní činnosti. V Americe je chráněn v případě, že dílo používá v obchodním styku a vyžaduje registraci. V Evropě v případě sporu, může soud uznat zpětné autorství a uznat i nárok na ušlý zisk. V Americkém právu, obávám se, přednostně rozhoduje připravenost a jednoznačné porušení zákona, pro příklad třeba porušení ochranné známky a s ním spojenou nekalou soutěž, nebo klamavou reklamou. Tuto nepřipravenost mohou využít mezikontinentální investoři. S touto skutečností je spojený záměr, který vidím z materiálů a obav ze smlouvy TTIP, nadřadit obchodní záměr nad zákon. Při sjednávání smlouvy takového typu a takového rozsahu, je třeba mít na paměti, že v rámci evropské unie není zaveden jednotný zákon, jako je federální ve Spojených státech amerických. Do budoucna lze předpokládat úpravy a novelizace pravidel a zákonů (př. oblast internetu a jiných telekomunikačních sítí) a Investoři mohou takové úpravy vnímat jako překážku v obchodu a domáhat se ušlého zisku, což může ochromit demokratické fungování vlád konkrétních členských zemí. Nástrojem na to (jakož to

součástí smlouvy TTIP) je mechanismus urovnání vztahů mezi investory a státy (investor-to-state dispute settlement = ISDS). Tento mechanismus je obdoba arbitráží. Arbitráže (4), vedené proti České republice jsou nákladné a nejsou ojedinělé. Dobrým případem mohou posloužit v současnosti probíhající spory investorů vůči ČR za porušení obchodních závazků vlivem legislativních změn vzhledem k oblasti obnovitelných zdrojů energie. Žalovaná částka je cca 3. mld. Kč.

Státy Evropské unie i Spojené státy americké, jakož to většina zemí světa (celkem 158 zemí) podepsali roku 1994 v Marockém Marrákeši dohodu, která je nástupcem starších všeobecných dohod o clech a obchodu (5). Tato nová dohoda nese název TRIPS (6), je to v podstatě nástroj, který stanovuje minimální standardy pro mnoho forem duševního vlastnictví, která zavedla právo na duševní vlastnictví do mezinárodního obchodu a je zatím nejkompexnější dohodou. Je spravována Světovou obchodní organizací (WTO) a vyžaduje od členů poskytování autorských práv, zejména producentům obsahu, umělcům, výrobcům zvukových záznamů, rozhlasových organizacím, dále pak vyžaduje zeměpisných označení, označení původu, průmyslové vzory, layout-vzory, patenty, ochranné známky, a nezveřejňování důvěrných informací. Tato dohoda (TRIPS) je pomyslným trnem v oku zastánců liberalizace trhu v čele s investory, kteří, myslím si, jsou skutečnými iniciátory podobných smluv jako je TTIP.

V Listině základních práv a svobod (7) je usneseno, že právo na soukromí a jeho ochrana je zaručena. Do jaké míry je toto právo na ochranu osobních údajů a tím pádem i ochranu duševního vlastnictví v podobě důvěrných informací o konkrétní osobě nebo firmě předmětem obchodních zájmů? Nebezpečí marketingových průzkumů, obchodních a licenčních smluv (registrací na serverech), je při pohybu a užívání internetu v současné době nejasné a očekávají se do budoucna legislativní reformy, lépe řečeno není žádoucí do budoucna zabránění možnosti reforem. Zpráva z Úřadu Vysokého komisaře Organizace spojených národů, z 22. května 2015 (8), varuje před narůstajícím tlakem na omezení šifrovacích standardů. V současné době rozšiřující se technické možnosti šifrování umožňují soukromí zachovat a mimo to dávají možnost existenci alternativních měn (Bitcoin), nezávislých na systému bank(9).

Vzhledem k právům průmyslovým je jistě nezbytné obracet se a využívat již zavedené instituce. Na minimální státní úrovni funguje úřad průmyslového vlastnictví, který provádí registraci, dohled a ochranu nad ochrannými známkami, užitými vzory, průmyslovými vzory, patenty a označení původu. Na evropské a mezinárodní úrovni funguje institut OHIM (úřad pro harmonizaci vnitřního trhu) a WIPO (databáze a zdroj údajů o duševním vlastnictví). Tyto nástroje jsou výsledkem dohod a zavedených standardů v ochraně práv a svobod. Přestože na ně také zaznívá kritika, zejména nadnárodních obchodních společností, jež je vnímají spíše jako překážku v investicích do chudých zemí, je dobré tyto instituce vnímat jako výdobytek společenství lidí. Smlouvu TTIP, ať už jejím záměrem je cokoliv vyjednává ze strany Evropy, Evropská komise (10). Je nanejvýš rozumné přistupovat k této smlouvě nanejvýš obezřetně. Souběžně se smlouvou TTIP je sjednávána smlouva mezi EU a Kanadou CETA(11). Podle dostupných informací (12) které přináší europoslanec Jan Keller, má smlouva CETA 1634 stran. Velké množství („téměř každý odstavec“) odkazů na jiné právní dokumenty, smlouvu sestavovalo několik desítek právníků. Ti, kdož budou rozhodovat o jejich přijetí s největší pravděpodobností nebudou těmto smlouvám rozumět a budou hlasovat na základě doporučení.

- (1) Autorské dílo definované §2, Zákona č.121/2000 Sb.
- (2) Transatlantické obchodní a investiční partnerství (The Transatlantic Trade and Investment Partnership)
- (3) Autor definován § 5 - § 8, Zákona č.121/2000 Sb.
- (4) <http://www.mfcr.cz/cs/zahranicni-sektor/ochrana-financnich-zajmu/arbitraze>
- (5) dohoda GATT- https://en.wikipedia.org/wiki/General_Agreement_on_Tariffs_and_Trade
- (6) <https://www.upv.cz/cs/pravni-predpisy/mezinarodni/dohoda-trips.html>
- (7) <http://www.psp.cz/docs/laws/listina.html>
- (8) <http://cdn.arstechnica.net/wp-content/uploads/2015/05/UNencryption.pdf>
- (9) <https://cs.wikipedia.org/wiki/Bitcoin>
- (10) stanoviska Evropské komise - http://ec.europa.eu/priorities/eu-us-free-trade/index_en.htm
- (11) <https://cs.wikipedia.org/wiki/CETA>
- (12) <https://www.youtube.com/watch?v=ymWj5AwJF88>